

ŁUKASZ TRZECIAK

 <https://orcid.org/0000-0003-1999-5004>

UNIwersytet Pomorski w Słupsku

BADANIA NAD ANTROPONIMIĄ ORMIAŃSKĄ W POLSCE

Abstrakt: Historia badań nad antroponimią ormiańską w Polsce sięga połowy lat osiemdziesiątych XIX wieku, gdy opublikowane zostały prace Jana Hanusza (1858-1887), jednego z prekursorów polskiej onomastyki. Kolejni językoznawcy, prowadzący te badania w wiekach XX i XXI to: Eugeniusz Słuszkiewicz (1901-1991), Mieczysław Buczyński (1936-1992), Andrzej Pisowicz (ur. 1940), Stanisław Stachowski (1930-2021), Łukasz Trzeciak (ur. 1984). Niniejszy artykuł prezentuje wybrane prace polskich badaczy poświęcone nazewnictwu osobowemu polskich Ormian.

Słowa kluczowe: antroponimia, imiona, nazwiska, Ormianie w Polsce

Historia badań nad antroponimią ormiańską w Polsce sięga połowy lat osiemdziesiątych XIX wieku, ale dotychczasowa literatura onomastyczna poświęcona nazewnictwu osobowemu polskich Ormian nie jest bogata. W niniejszym artykule zostaną przedstawione wybrane prace polskich badaczy¹ poświęcone tej tematyce.

Badania Jana Hanusza

Jana Hanusza (1858-1887) należy zaliczyć do grona prekursorów polskiej onomastyki. Materiał badawczy jego opracowań poświęconych antroponimii polskich

¹ Prace ormiańskich badaczy poświęcone tej tematyce zostaną przedstawione w odrębnym artykule.

Ormian pochodził z badań terenowych przeprowadzonych latem 1885 roku w Kutach nad Czeremoszem i okolicy oraz z ekscerpcji kuckich ksiąg metrykalnych² i tekstów publikacji Sadoka Baracza OP³. Nazwy własne zostały zamieszczone pośród *Wyrzów zebranych w Kutach nad Czeremoszem*⁴ oraz w dwóch odrębnych opracowaniach: po niemiecku – *Einige slavische Namen armenischer und türkischer Herkunft*⁵ i po polsku – *O nazwiskach Ormian polskich*⁶.

Hanusz odnotował dwa ormiańskie sufiksy nazwiskotwórcze, zwracając uwagę, że nosicielami antroponimów zawierających przyrostek *-ean* (*Hunanian*, *Kiermadzan*, *Sanusian*) byli wyłącznie Ormianie przybywający na ziemię polskie ze Wschodu; formant *-eanc* występował zaś głównie w przezwiskach (*Angerienc*, *Bohosienc*, *Chulenc*, *Derderanc*, *Eszienc*, *Gognienc*, *Gogniszenc*, *Horajenc*, *Iwonunienc*, *Iwonuskajenc*, *Lustigienc*, *Łusigienc*, *Łustiginienc*, *Manugienc*, *Manujenc*, *Markojenc*, *Mochienc*, *Norsesienc*, *Ohanienc*, *Ohajenc*, *Petelenc*, *Pufienc*, *Sakojenc*, *Tumanienc*). Jego zdaniem najpowszechniejszym przyrostkiem obecnym w nazwiskach polskich Ormian jest *-owicz/-ewicz* (w pracy Hanusza błędnie: *-jewicz*, *-iewicz*).

Autor wyróżnił nazwiska mające podstawy ormiańskie (również hybrydy): *Abgarowicz*, *Agopsowicz* (por. *Agopsza*), *Aksentowicz*, *Amirowicz*, *Arakielowicz*, *Aswadurowicz*, *Awakowicz*, *Awedykowicz*, *Bahdasarowicz/Bachdazarowicz/Bachdesarowicz/Buchdesarowicz*, *Bedrosowicz*, *Bohosiewicz*, *Deragopsowicz*, *Derbedraszewicz*, *Derjakubowicz*, *Dernorsesowicz*, *Derszymonowicz*, *Dertorosiewicz*, *Derwaszkiewicz*, *Donabiedowicz*, *Donigiewicz*, *Donowakowicz*, *Dorogojowicz*, *Giragosowicz/Girugosowicz*, *Kajetanowicz*, *Kasparowicz*, *Kiftosturowicz*, *Kirkorowicz*, *Malewicz*, *Manugiewicz*, *Mardyrosiewicz*, *Minasowicz/Minasiewicz*, *Musesowicz/Mujsesowicz*, *Nersesowicz/Norsesowicz*, *Ohanowicz*, *Owaniszewicz*, *Sahagowicz/Sahagiewicz*, *Sarkisiewicz*, *Takwarowicz*, *Torosowicz/Torosiewicz*, *Tumanowicz*, *Wartanowicz*, *Wartykowicz*, *Warteresowicz/Warteresiewicz*, *Zadurowicz*, *Zadygiewicz*, *Zalusiewicz*, *Zerygiewicz*, *Zimorowicz*.

Wskazał też tureckie: *Altunowicz*, *Aslanowicz*, *Atabiowicz*, *Azbejowicz*, *Balewicz*, *Butachowicz*, *Czekajowicz*, *Czukiewicz*, *Izarowicz*, *Jolbejowicz*, *Nurbegowicz*; arabsko-tureckie: *Eminowicz*, *Faruchowicz*, *Hadziewicz*, *Kieremowicz*, *Misyrowicz*, *Muradowicz/Muratowicz*, *Seferowicz*, *Serebkowicz* oraz

² J. Hanusz, *O języku Ormian polskich*, 1, Wyrazy zebrane w *Kutach nad Czeremoszem*, „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności”, 11, 1886, s. 360-364.

³ S. Barącz, *Żywoty sławnych Ormian w Polsce*, Lwów 1856; idem, *Rys dziejów ormiańskich*, Tarnopol 1869.

⁴ J. Hanusz, *O języku Ormian polskich*, s. 368-481.

⁵ Idem, *Einige slavische Namen armenischer und türkischer Herkunft*, „Archiv für Slavische Philologie”, 9, 1886, s. 472-477.

⁶ Idem, *O nazwiskach Ormian polskich*, „Muzeum”, 10, 1886, s. 565-573.

persko-tureckie podstawy antroponimów: *Churszewicz, Czobanowicz, Serjewicz, Szyrynowicz*.

Wśród analizowanych nazwisk podał również antroponimy o genezie słowiańskiej: *Antoniewicz, Augustynowicz, Bernatowicz, Bogdanowicz, Demianowicz, Gregorowicz, Hankiewicz, Iwaszkiewicz, Jakubowicz, Janowicz, Jaśkiewicz, Jędrzejowicz, Józefowicz, Jurkowicz, Kasprowicz, Krzysztofowicz, Łazarowicz, Łukasiewicz, Markiewicz, Michalewicz, Mikołajewicz, Nestorowicz, Piotrowicz, Stefanowicz, Szymonowicz, Teodorowicz, Wasilewicz, Zacharyasiewicz*. Nadto językoznawca odnotowuje antroponimy pochodzące od imion biblijnych: *Abrahamowicz, Dawidowicz, Isakowicz, Mojżeszowicz*.

W swoim opracowaniu odnotował nazwiska, co do których nie podał objaśnień etymologiczno-motywacyjnych: *Bajdułowicz, Balsamowicz, Chodykiewicz, Głuszkowicz/Głuszkiewicz, Ilukiewicz, Latynowicz, Łyszkiewicz, Nikorowicz, Nurkiewicz, Piramowicz, Ryczkiewicz, Stetkowicz/Stetkiewicz*. W przypadku niektórych antroponimów wskazana została geneza węgiersko-ormiańska: *Melkonowicz, Nikosowicz, Seńkowicz/Sienkowicz, Zachnowicz*; rumuńska: *Krzeczunowicz* oraz ruska (ukraińska): *Hołubowicz*.

Badacz zauważył, że stosunkowo rzadko występowały wśród polskich Ormian nazwiska na -(ow)ski: *Balicki, Chujański, Domazyński, Marsywański, Skowroński, Zaleszczycki*; przy wybranych podaje ormiańskie: *Andzułowski, Gamocki, Manczukowski, Spendowski, Werczireski*; polskie: *Wielowiejski, Wojciechowski*; węgiersko-ormiańskie: *Kostecki, Mitulski* oraz tureckie pochodzenie podstaw: *Ajwazowski* (por. *Ajwas*), *Skędzierski*.

Odnotowane zostały pojedyncze antroponimy na -ow, rozpowszechnione wśród Ormian rosyjskich: *Assaturof, Temirow*.

W analizowanym materiale ujęto również przezwiska i nazwiska z komponentem -k- – sufiksami -ak, -ik, -uk: *Czotyriak, Fifik, Kiślak, Kowtalnik, Krymczak, Kwartalnik, Łabończuk, Łazariuk, Łowczuk, Ririk, Struclik, Vivik*; przy wybranych wskazano genezę ormiańską: *Andoniuk, Bohoszuk, Chaczyk, Ciak, Derharuk, Pajliczuk, Warczyk*; węgierską: *Kopczyk*; węgiersko-ormiańską: *Kapitańczuk, Molik*; rumuńską: *Kreczuniak, Łupulak, Mimiłik* oraz persko-turecką: *Sarajczuk*.

W grupie nazwisk niederywowanych antroponimicznie autor wyodrębnił antroponimy genetycznie: ormiańskie (w tym: ormiańsko-perskie) – *Aszenazy, Barsumas, Bajburtki, Bezdaj/Bezdej, Chaczeres, Chosrowaj, Chynganos, Garabied, Gogan, Kalust, Mechdesi, Newirag, Nusz, Pachneban, Sochter, Szahin, Szachinszach, Tutum*; tureckie (w tym: turecko-perskie i turecko-arabskie) – *Ajwas/Hajwas/Ejwas/Eywaz, Bostan, Charyb, Kolczan, Kutas, Kutubej, Mađzar/Mańdior, Orumbey, Patlach/Padlach, Pasakas, Pencar, Pilaf, Soltan, Szulem, Telembas, Zigrat*.

Kolejne antroponimy wymienił bez objaśnień etymologiczno-motywacyjnych: *Anadot, Andronik, Aniołek, Bas, Jepucan, Jucher, Kasawer, *Kazina,*

Kossa, **Kwaśny*, *Nadej*, *Panos*, *Pieksifora*, *Szpitko*, *Szunda*, *Śliweczka*, *Udribas*; przy wybranych wskazuje pochodzenie: węgierskie (w tym: węgiersko-ormiańskie) – *Bilasz*, *Bilusz*, *Cwancig*, *Feier*, *Gabriel*, **Gerdziel*, **Goryczko*, *Horbaz*, *Kapruś*, *Kopacz*, *Mafisz/Mufisz*, *Mamamorosz*, *Mendrul*, *Michno*, *Moch*, *Petuł*; węgierskie lub ormiańskie – *Barącz*; węgiersko-ormiańskie lub tureckie – *Czuczawa*; rumuńskie lub węgierskie – *Małaj*, *Negrusz/*Negrosz*, *Pilalb/Pilulb*, *Roszka*; rumuńskie – *Negustor*; rumuńskie lub słowiańskie – *Pluta*; ruskie lub węgierskie – *Dobreńki*, *Szeluh*; włoskie – *Kapri*; arabsko-tureckie lub ruskie – *Duha*; ormiańskie – *Achtej*, *Akuniasz*, *Ilachkaj*, *Moszoro*; ormiańskie lub słowiańskie – *Baraniczka*; słowiańskie (w tym: ruskie/ukraińskie) – *Hodowaniec*, *Osadca*, *Piwkorec*.

Swą pracę kończył Hanusz spostrzeżeniami na temat żeńskich formacji nazwennych, zwracając uwagę na słowiańską derywację sufiksalną, na przykład -owa: *Abgarowiczowa*; -ówna: *Abgarowiczówna*, *Bohosówna*; -ka: *Altunka*. Podaje przykłady form hipokorystycznych imienia *Rypsima*: *Rypka*, *Hopka*; zauważył, iż formant -ka występuje również w męskich przezwiskach, na przykład: *Iwonuszka*, *Kuczurka*, *Szyrbuszka*.

Do pierwszego w dziejach opracowania antroponimii ormiańskiej w Polsce – które słusznie zajmuje szczególne miejsce w badaniach onomastycznych – nie należy podchodzić bezkrytycznie, gdyż nie jest ono pozbawione omyłek i braków, poniżej podaję wybrane przykłady.

Autor odnotował nazwisko *Piramowicz*, ale nie podał żadnych objaśnień etymologiczno-motywacyjnych: w podstawie jest ormiański antroponim *P'iran* lub *P'irum* (możliwa kontaminacja).

Zbędne wydaje się podkreślenie węgiersko-ormiańskiej genezy antroponimu *Melkonowicz* (od *Melchon*): pochodzi od ormiańskiego imienia *Melk'on* 'Melchior'.

Pochodzenie węgiersko-ormiańskie zostało odnotowane między innymi w przypadku nazwisk: *Cwancig* oraz *Seńkowicz/Sienkowicz* i *Zachnowicz* (od imienia *Zachno* 'Zachariasz'): zarówno *Zachno*, jaki i *S(i)eńko* (w tym wypadku od wschodniosłowiańskiego *Siemion/Siemien* 'Szymon') mają genezę słowiańską; pierwsze nazwisko zaś niemiecką (*zwanzig* 'dwadzieścia').

Uwagi Eugeniusza Słuszkiewicza

W opracowaniu Eugeniusza Słuszkiewicza (1901-1991) pod tytułem *Orm. Minasowicz || Minasiewicz itp.*⁷, dotyczącym oboczności -owicz/-ewicz w nazwiskach, podane zostały przykłady związane z brakiem rozróżniania -ow- po spółgłosce

⁷ E. Słuszkiewicz, *Orm. Minasowicz || Minasiewicz itp.*, „Język Polski”, 36, 1956, 1, s. 42-44.

twardej oraz -ew- po miękkiej. Zgromadzony materiał badawczy pochodził z ekscerpji tekstów wybranych publikacji autorstwa Sadoka Baracza OP, Jana Hanusza oraz Władysława Łozińskiego⁸.

Językoznawca podkreślił, że wśród analizowanych nazwisk dominują antroponimy z sufiksem -owicz: *Abgarowicz, Agopsowicz, Amirowicz, Antonowicz/Antoniowicz, Arakielowicz, Ariutowicz, Aslanowicz, Aswadurawicz, Atabiowicz, Awakowicz, Awedykowicz, Axentowicz, Azbejowicz, Bachdazarowicz, Bajdułowicz, Balsamowicz, Bedrosowicz, Bernatowicz, Butachowicz, Czobanowicz, Dadurawicz, Dawidowicz, Dernorsesowicz, Donabiedowicz, Donowakowicz, Eminowicz, Faruchowicz, Giragosowicz, Głuszkowicz, Hazarowicz, Isakowicz, Iwaszkowicz, Izarowicz, Jołbejowicz, Kasparowicz, Kieremowicz, Ki(e)rkorowicz, Krzczunowicz, Latynowicz, Łazarowicz, Madaszowicz, Marderysowicz, Misyrowicz, Moyzesowicz, Muratowicz/Muradowicz, Musztafowicz, Musesowicz, Nersesowicz, Nestorowicz, Nikorowicz, Nurbegowicz, Ohanowicz, Owanesowicz, Petrowicz, Piramowicz/Pirumowicz, Sahakowicz, Serebkowicz, S(z)eferowicz, Torosowicz, Tumanowicz, Wartanowicz, Warteresowicz, Wasilowicz, Zacharyaszowicz, Zadurawicz; mniej liczne utworzone zostały za pomocą formantu -ewicz: *Antoniewicz, Bohosiewicz/Bohosewicz, Chodykiewicz, Churszewicz, Czukiewicz, Derbedraszewicz, Derwaszkiewicz, Donigiewicz, Głuszkiewicz, Łyszkiewicz, Malewicz, Manczukiewicz, Manugiewicz, Mardyrosiewicz, Michalewicz, Owaniszewicz, Sahagiewicz, Sarkisiewicz, Torosiewicz, Warteresiewicz, Zadykiewicz, Zarugiewicz, Zerygiewicz*.*

Badania Mieczysława Buczyńskiego

Mieczysław Buczyński (1936-1992)⁹ tematykę antroponimii polskich Ormian podjął w latach osiemdziesiątych XX wieku, prezentując wybrane zagadnienia w dwóch publikacjach: *Zapóżyczenia ormiańskie w języku polskim*¹⁰ oraz *Interferencje językowe na przykładzie asymilacji nazw osobowych Ormian zamojskich w XVII wieku*¹¹. W artykule opublikowanym w 1993 roku analizował *Patronimika*

⁸ S. Barącz, *Żywoty sławnych Ormian*; J. Hanusz, *O języku Ormian polskich*; W. Łoziński, *Złotnictwo lwowskie*, wyd. 2 przejrzał i bardzo znacznie pomnożył, Lwów 1912, Lwów 1912, *Biblioteka Lwowska (Lwów)*, 15-17.

⁹ Mieczysław Buczyński zgromadził kartotekę nazwisk oraz materiały przydatne do badań nad antroponimią polskich Ormian – za ich udostępnienie ze zbiorów rodzinnych dziękuję Pawłowi Buczyńskiemu. Badaniom M. Buczyńskiego poświęcę odrębny artykuł.

¹⁰ M. Buczyński, *Zapóżyczenia ormiańskie w języku polskim*, w: *Studia z dziejów kontaktów polsko-ormiańskich*, red. M. Zakrzewska-Dubasowa, Lublin 1983, s. 118-128.

¹¹ Idem, *Interferencje językowe na przykładzie asymilacji nazw osobowych Ormian zamojskich w XVII wieku*, w: *Interferencje językowe na różnych obszarach Słowiańszczyzny. [Księga referatów ogólnopolskiej konferencji naukowej w Lublinie, Chełmie i Zamościu, 22-25 września 1987 roku]*, red. S. Warchoń, Lublin 1989, s. 69-86, *Rozprawy Slawistyczne*, 4.

*ormiańskie w XVII-wiecznym Zamościu*¹². Podstawę materiałową opracowania stanowiło osiem ksiąg miejskich Zamościa dotyczących Ormian z lat 1624-1700, przechowywanych w Archiwum Państwowym w Lublinie. Z 19 051 zapisów odnoszących się do 593 osób do analizy wybrał 360 patronimików.

Autor analizował patronimika oparte na leksemach ormiańskich (do których zaliczył także zarmenizowane imiona biblijne pochodzenia hebrajskiego, aramejskiego i greckiego; w tejże grupie uwzględnił hybrydy: gdy w podstawie onimicznej znajdował elementy – słowiański i ormiański): *Amirowicz, Arakiel, Arakielowicz, Ariewowicz(z), Aswadurowicz, Awakowicz/Owakowicz, Bedroszowicz(z), Bogdaszerowicz, Chaczadurowicz(z)/Haciadorowicz, Chanesowicz, Derabrahamowicz, Deragop, Deragopowicz, Derbedroszowicz(z), Derchaciadurowicz, Derjakubowicz, Derlukaszowicz, Dernorszeszowicz, Derzacharczyk, Derzachariaszowicz(z), Dolwatowicz(z), Dylagowicz, Garabiedowicz, Gieragosowicz, Harundonowicz, Hetumowicz(z), Kirkorowicz(z), Kistestorowicz, Kieworowicz, Lewonowicz, Mardyrosowicz(z)/Martyrosowicz, Megierdowicz/Megerdycowicz/Megerdyczewicz/Megerdyczowicz(z)/Megierdysowicz, Mychytyrowicz(z), Norsesowicz/Norszeszowicz, Nurynowicz, Oskiatczyk, Owaniszewicz/Owaniszowicz, Paziumowicz(z), Sachwielowicz(z), Sahodowicz, Serkisowicz/Sarkizowicz, Synanowicz(z), Synańczyk, Takieszowicz(z), Tatulowicz, Toros(z)owicz, Wartanisowicz(z), Wartanisik, Warterysowicz, Wartykiewicz/Wartykowicz, Zadykiewicz.*

W drugiej grupie językoznawca umieścił patronimika oparte na leksemach tureckich i arabskich. Następujące nazwy osobowe mają podstawy: tureckie – *Altunowicz, Asłanowicz/Hasłanowicz, Asłańczyk, Balejowicz, Skinderowicz(z), Uhurlowicz(z), Urlowicz(z)*; turecko-arabskie – *Faruchowicz, Hadzi, Hadziejowicz, Murat, Muratowicz(z), Soltanowicz, S(z)eferowicz*. W przypadku poniższych antroponimów z tej grupy autor nie określił dokładnej genezy nazwisk: *Ajwaz, Almazowicz, Aspagiowicz, Balzamowicz, Boniatowicz/Buniatowicz, Buniat, Dragomonowicz, Emirowicz, Minasowicz(z), Mustafa, Mustafowicz, Unanowicz*.

Trzecia grupa obejmuje patronimika oparte na leksemach: tatarskich – *Jolcewicz*; perskich – *Dertatowicz/Tertatowicz, Mefedowicz, Melikowicz, Milkonowicz(z), Mirzadzianowicz(z), Murdzianowicz*; węgierskich – *Andreaszowicz/Andryjaszowicz, Bergoszowicz, Fugasowicz, Obranowicz, Tumanowicz(z)* oraz włoskich: *Dzianowicz(z)*.

Wśród patronimików nawiązujących do leksemów ukraińskich (w tej grupie uwzględnił też hybrydy) autor ten umieścił: *Chodykiewicz, Chydyrowicz/Fedorowicz, Danilowicz, Derzacharczyk, Dorochowicz, Esajowicz/Isajowicz(z)/Sajewicz/Sajowicz, Hołubowicz, Iwanowicz, Iwaszkowicz, Jurkowicz, Myszorowicz, Natanowicz, Nazarowicz, Patryjałowicz, Patryjarczyk, Petralowicz, Popowicz,*

¹² Idem, *Patronimika ormiańskie w XVII-wiecznym Zamościu*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica”, 27, 1993, s. 23-30.

Romaszkiewicz/Romaszkowicz, Serhiowicz, Sidorowicz, Topalczyk, Topalowicz, Wasilowicz(z), Zacharzowicz. Wskazał również przykład ukrainizacji: *Altunowicz* – *Antonowicz* (jego zdaniem była to zamiana związana z podobieństwem fonetycznym).

Do patronimików bazujących na leksemach polskich (uwzględnił też hybrydy) Buczyński zaliczył: *Abramowicz*, *Adasiowicz*, *Aksantowicz(z)*, *Aleksandrowicz*, *Awtarczyk*, *Bartoszewicz*, *Bernatowicz*, *Bogdanowicz*, *Browarowicz*, *Dawidowicz*, *Derłukaszowicz*, *Eliasowicz*, *Gabrielowicz*, *Głuszkowicz*, *Grzegorzowicz(z)*, *Jakubowicz(z)*, *Jędrzejowicz(z)*, *Józefowicz(z)*, *Jaszkiewicz*, *Kasprowicz*, *Krzysztofowicz(z)*, *Lenartowicz*, *Liworowicz*, *Łazarowicz*, *Łukaszowicz*, *Łusikowicz*, *Maksiutowicz*, *Markowicz*, *Michalewicz*, *Niemirowicz*, *Piotrowicz*, *Stefanowicz*, *Symonowicz*, *Zachariaszowicz*, *Zaszewicz*.

Podał przykłady polonizacji podstaw imiennych w patronimikach: *Ariewowicz* – *Słoneczewski*, *Aspagiowicz* – *Jakubowicz(z)*, *Aswaduwowicz(z)* – *Bogdanowicz*, *Deragopowicz* – *Derjakubowicz*, *Kirkorowicz* – *Grzegorzowicz*, *Synanowicz* – *Symonowicz* lub *Szymański*; a ponadto zamianę związaną z podobieństwem brzmieniowym: *Altunowicz* – *Antonowicz*.

Buczyński bazował między innymi na ustaleniach Hanusza (powielając lub rozszerzając niektóre jego błędy), nie ustrzegł się przy tym omyłek. Na przykład, choć Hanusz uwzględnił antroponim *Minasowicz* w grupie nazwisk mających podstawy ormiańskie, w pracy Buczyńskiego został umieszczony on wśród patronimików opartych na leksemach tureckich i arabskich, a jego dokładna geneza nie została określona.

Badania Andrzeja Pisowicza

Antroponimy notowane w *Słowniku staropolskich nazw osobowych*¹³, „wyróżnione na podstawie etnosu, zaznaczonego w tekście źródłowym za pomocą określeń dodatkowych, np. [...] Armenus”¹⁴, stały się przedmiotem opracowania Andrzeja Pisowicza (ur. 1940) pod tytułem *Nazwy osobowe Ormian. Próba objaśnienia*¹⁵. Objaśnienia etymologiczno-motywacyjne zostały przedstawione w słowniku o alfabetyczno-gniazdowym układzie haseł.

Nazwy osobowe staropolskich Ormian miały według tego badacza podstawy: ormiańskie – *Abusza/Abysza/Obusza*, *Abuszek/Abyszek*, *Abuszo/Abyszo*,

¹³ *Słownik staropolskich nazw osobowych*, 1-7, red. W. Taszycki, M. Malec, Wrocław 1965-1987.

¹⁴ *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*, 7, *Suplement. Rozwiązanie licznych zagadek staropolskiej antroponimii*, red. A. Cieślakowa, Kraków 2002, s. VII-VIII.

¹⁵ A. Pisowicz, *Nazwy osobowe Ormian. Próba objaśnienia*, w: *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*, 7, *Suplement*, s. 31-41.

*Abuszka/Abyszka/Obuszka, Abuszkowic(z)/Awyszkowic(z), Obuszow; Achsapet; Awaczko/Owaczko; Chaczerys; Chorozmisz/Chrozmisz, Chorozmisza/Chrozmisza; Dymosz; Dzierw; Giragos; Hacz, Haczak, Haczek, Haczhada, Haczko, Haczyk, Haczyna; Hawdi, Hawdyk/Awdyk; Horun; Horusz(ek); Kachno/Kochno, Kochno(wicz); Kirkosz; Manuszak; Minko; Nikros(z); Orapsima/Orphisina; *Toruszko; arabskie – Almas; Emnedynd/Emnidyn; Hamal/Hamala/Hamel/Haml/Hammel/Hamul; Hamladynowicz; Harus; Talak; tureckie – Atabiej; Toman/Tuman, Tomanowic(z), Tomek; kipczackie – Kokata; perskie – Astan; Chodzienko; perskie lub polskie – Duchna; Duszka; polskie – Bartosz; Kocielnik; *Łukasz; wschodniosłowiańskie – Iwak, Iwaszko; Lazar; Marusza; Oluchna; Ostasz; łacińskie – Dimetrius; Johannes; Margareta; Michael; Petrus; etnonimiczne – łacińskie lub polskie – Armen/Armenus, Armieńczyk/Hormieńczyk/Ormiańczyk/Ormieńczyk, Ormen; niejasne – Szvnnith; Sura(n)nik.*

Pisowicz podkreślił, że do obcych podstaw antroponimicznych dodawano polskie/słowiańskie sufiksy, na przykład: *-a (Abusza/Abysza/Obusza); -ak (Haczak; Talak); -ek (Abuszek/Abyszek; Haczek; Tomek), -usz(ek) (Horusz(ek); -enko (Chodzienko); -ka (Abuszka/Abyszka/Obuszka); -ko (Abuszek/Abyszko; Awaczko/Owaczko; Haczko; Minko), -(usz)ko (Toruszko); -na (Duchna); -owa (Haczowa; Haczykowa; Łukaszowa; Tomanowa); -owicz (Abuszkowic(z)/Awyszkowicz(z), Tomanowic(z); -yk (Haczyk); -yna (Haczyna).*

Uwagi Stanisława Stachowskiego

Stanisław Stachowski (1930-2021), opisując procesy *Polonizacji języka ormiańsko-kipczackiego*¹⁶, zwracał również uwagę na antroponimy¹⁷. Materiał badawczy opracowania pochodził z ekscerpcji opublikowanych ormiańsko-kipczackich dokumentów z wieków od XVI do XVII¹⁸.

¹⁶ S. Stachowski, *Polonizacja języka ormiańsko-kipczackiego*, „LingVaria”, 2 (10), 2010, s. 213-227.

¹⁷ *Ibidem*, s. 222-224.

¹⁸ *Документы на половецком языке XVI в. (Судебные акты Каменец-подольской армянской общины)*, transkrypcja, przekład, wprowadzenie, słowo wstępne, komentarze gramatyczne i słownik T. И. Грунин, red. Е. В. Севортян, artykuł wstępny Я. Р. Дашкевич, Москва 1967; Я. Р. Дашкевич, Э. Трыярски, *Договор Н. Торосовича с львовскими и каменецкими армянами 1627 г. как памятник армяно-кыпчакского языка*, „Rocznik Orientalistyczny”, 33, 1969, 1, s. 78-83; Я. Р. Дашкевич, *Армяно-кыпчакские долговые обязательства из Эдирне (1609 г.) и Львова (1615 г.)*, „Rocznik Orientalistyczny”, 37, 1974, 1, s. 48-51; *idem*, *Армяно-кыпчакское завещание из Львова 1617 г. и современный ему польский перевод*, „Rocznik Orientalistyczny”, 36, 1974, 2, s. 120-124; *idem*, *Древнейший армяно-кыпчакский документ из львовских коллекций (1583 г.) и изучение билингв предбрачных договоров львовских армян*, „Rocznik Orientalistyczny”, 37, 1975, 2, s. 33-38; E. Tryjarski, *A Fragment of an Unknown Armeno-Kipchak Text from*

Badacz ten przedstawił wybór imion: męskich – *Bartoš, Grèsk'o, Ivašk'ò, ĵakub, ĵan, ĵask'o, Kaspar, Luk'aš, Miḡalk'o, Milk'o, Misk'ò, Stèčk'o, Šimk'ò, Šimun, T'omas, Tomk'o*; żeńskich – *Hanna, Hanuḡna, Hosk'a, Marta, Olušk'a, Zošja, Zuzan(na)*. Wskazał przykłady polonizacji, uznał jednak, że w przypadku niektórych antroponimów można przyjąć genezę ruską (ukraińską), na przykład: *Ivašk'ò, Stèčk'o*.

Badania Łukasza Trzeciaka

W moim własnym artykule pod tytułem *Współczesne polskie nazwiska patronimiczne (z sufiksami -icz, -owicz/-ewicz) pochodzenia ormiańskiego*¹⁹ uwzględniłem 57 antroponimów (ujętych w 25 hasłach słownikowych). Ormiańskie nazwy osobowe (zaliczyłem do nich także zarmenizowane antroponimy pochodzenia asyryjskiego, egipskiego, hebrajskiego, greckiego, grecko-łacińskiego, łacińskiego, perskiego, persko-tureckiego) potraktowałem jako podstawy współczesnych polskich nazwisk, których zasób i formy zawiera *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*²⁰.

Nazwiska zostały umieszczone w słowniku, którego artykuły hasłowe zostały ułożone w porządku alfabetycznym: *Abgarowicz; Agopsowicz; Aksentowicz/Axentowicz/Oksentowicz/Oksientowicz/Oksiętowicz; Aramowicz; Arewicz; Awakowicz/Owakowicz; Bohosiewicz/Bochosiewicz/Bohasiewicz/Bohoszewicz; Charutonowicz; Dadurewicz; Donabidowicz/Danabidowicz; Donigiewicz/Dongiewicz/Doniegiewicz/Tonikiewicz; Kirkorowicz/Kierkorowicz; Manugiewicz/Manukiewicz; Minasiewicz/Minaszewicz/Miniasiewicz/Minasowicz; Norsesowicz; Ohanowicz/Ochanowicz; Piramowicz/Pirmowicz/Pirianowicz/Pirijanowicz/Pirjanowicz; Torosiewicz; Wachanowicz; Wartanowicz/Wartanowicz; Warteresiewicz; Wartykiewicz; Zadurówicz/Żadurówicz; Zadygowicz/Zadykowicz/Zadykiewicz; Zarugiewicz/Zarukiewicz/Zerygiewicz/Żerygiewicz*. Przy poszczególnych antroponimach wskazałem, czy były notowane w źródłach historycznych (co

Polish Collections, „Rocznik Orientalistyczny”, 38, 1976, s. 292-296; Я. Р. Дашкевич, Э. Трыярски, *Пять армяно-кыпчакских документов из львовских коллекций (1599-1669 г.)*, „Rocznik Orientalistyczny”, 39, 1977, 1, s. 94-107; Я. Р. Дашкевич, Э. Трыярски, *Армяно-кыпчакские денежные документы из Львова (конец XV в. – 1657 г.)*, „Rocznik Orientalistyczny”, 40, 1978, 1, s. 52-56; Я. Р. Дашкевич, *Три армяно-кыпчакских записи львовского армянского духовного суда 1625 г.*, „Rocznik Orientalistyczny”, 41, 1979, 1, s. 57-63; Y. R. Dachkévytch, E. Tryjarski, „La Chronique de Pologne” – un monument arméno-kiptchak de la première moitié du XVIe siècle, „Rocznik Orientalistyczny”, 42, 1981, 1, s. 5-21.

¹⁹ Ł. Trzeciak, *Współczesne polskie nazwiska patronimiczne (z sufiksami -icz, -owicz/-ewicz) pochodzenia ormiańskiego*, „Roczniki Humanistyczne”, 59, 2021, 6, s. 155-170.

²⁰ K. Rymut, *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, 1-10, Kraków 1992-1994.

pozwała określić chronologię pojawiania się nazw osobowych będących przedmiotem opracowania); podałem liczbę współczesnych nosicieli nazwisk oraz ich rozmieszczenie geograficzne.

W analizowanym materiale dominują nazwiska derywowane za pomocą sufixu *-owicz* (34 antroponimy, około 59,65% ogółu); formant *-ewicz* zawierają 22 nazwiska (38,6% ogółu); za pomocą przyrostka *-icz* utworzono 1 nazwisko (1,75% ogółu).

Przedstawiłem spółgłoski, na które zakończone są tematy słowotwórcze derywatów, co umożliwiło wskazanie oboczności *-owicz/-ewicz*. Artykuł kończą uwagi na temat polonizacji podstaw ormiańskich, to jest ich fonetyczno-graficznych adaptacji.

Materiał antroponimiczny stanowiący podstawę kolejnego opracowania, pod tytułem *Słowiańskie (proto)nazwiska Ormian lwowskich z XVI-XVII wieku*²¹, pochodzi z ekscerpji jasachów gminy ormiańskiej we Lwowie (lata 1598-1638)²². Ze źródła wyekscerpowane zostały zapisy zawierające słowiańskie (proto)nazwiska (uwzględniono również hybrydy: gdy w podstawie onimicznej znajdują się elementy – słowiański i ormiański).

(Proto)nazwiska umieściłem w słowniku (150 antroponimów ujętych w 138 hasłach). Artykuły hasłowe (ułożone w porządku alfabetycznym) zawierają objaśnienia etymologiczno-motywacyjne; przy poszczególnych antroponimach zostało wskazane, czy były one notowane w źródłach historycznych oraz współczesnych (co pozwala określić, czy dane nazwisko przetrwało lub wymarło).

Najliczniejszy zbiór tworzą (proto)nazwiska pochodzące od imion – 75 antroponimów, to jest 50% ogółu: *Anastas, Barnasdyn, Bartosz, Bartoszwicz(z), Bernat, Bernatowicz(z), Bogdan/Bohdan, Bogdanowicz(z)/Bohdanowicz(z), Bogusz/Bohusz, Bohuszowicz(z), Dawidowicz(z), Derkaspar, Derłukaszowicz(z), Derwaśko, Derwaśkowicz(z), Filipek, Filipkowicz(z), Filipowicz(z)/Pilipowicz(z), Geruchna, Geruchnowicz(z), Gresko, Hanuszkowicz(z), Iwaszec(z)ko, Iwaszkowicz(z), Jakub, Jakub(i)ec, Jakubowicz(z), Jaśko, Jaśkowicz(z)/Jaszkowicz(z)/Jaszkiewicz(z), Juchno, Juchnowicz(z), Juskowicz(z), Kasjan, Kost(i)owicz(z), Kosta, Łazar, Łazarowicz(z), Manczuk, Manczukowicz(z), Manczukowski, Matejaszwicz(z)/Matiaszwicz(z), Matyjasz, Miklasz, Miklaszwicz(z), Mikołaj, Mikołajowicz(z), Miłko, Miśko, Miśkowicz(z), Pawlik, Petrej, Pilip, Piotrowicz(z)/Pietrowicz(z), Polipowski/Polibowski, Steckowicz(z)/Steczkiwicz(z), Stećko, Stepanowicz(z), Szymkowicz(z), Szymoczko, Tomko, Werejko, Werekowicz(z), Werenko, Zachno, Zachnowicz(z).*

²¹ Ł. Trzeciak, *Słowiańskie (proto)nazwiska Ormian lwowskich z XVI-XVII wieku*, „Słowo. Studia językoznawcze”, 13, 2022, s. 78-98.

²² *Jasachy gminy Ormian lwowskich za lata 1598-1638 w języku ormiańsko-kipczackim*, oprac. K. Stopka, Kraków 2020, *Pomniki Dziejowe Ormian Polskich*.

Wskazane antroponimy odapelatywne – 63 (proto)nazwiska, to jest 42% ogółu nazw osobowych: *Bobryk, Bołkot, Cerkiew, Czopowic(z), Czopowy, Doktor, Dudic(z), Gerdzel, Głuszkowic(z)/Hłuszkowic(z), Goryczka/Horyczka, Haftar, Hłuszek, Hłuszko, Hołub, Hołubiasz, Hołubowic(z), Hubal, Hubar, Jezuita, Jezuitka, Kobyła, Kobyłka, Kohut, Kokosz, Kokosowic(z), Kosztowic(z), Kot, Koto-wic(z), Kowal, Koza, Krys, Kulha, Lisko, Luszni(i)a, Łysko, Łyskowic(z), Malar, Myrnych, Osłowic(z), P(i)ekar, Pałka, Pasternak, Peniak, Piekarczyk, Pisar, Piasarczyk, Połubowski, Pyżyk, Rabciczka, Rospop, Sabat, Seczewica, Sruga, Starostka, Sutka, Szyszak, Szyszka, Tłumacz, Tołmacz, Wójt, Wójtowic(z).*

Do mniejszych grup należą nazwy osobowe pochodzące od: etnonimów – 7 (proto)nazwisk, to jest 5% ogółu – *Litwin, Moskowcik, Pers, Szkot, Żyd, Żyd-kiewic(z), Żydzin*; nazw miejscowych – 5 (proto)nazwisk, to jest 3% – *Balicki, Domażyński, Kobaczowski, Mankowski, Oczkowski*.

W artykule odnotowałem również zjawiska fonetyczne oraz uwzględniłem uwagi dotyczące tworzenia żeńskich formacji nazewniczych.

Do braków opracowania należy nieuwzględnienie w analizie podziału (proto)nazwisk na: niederywowane antroponimicznie oraz utworzone drogą derywacji sufiksальной.

W artykule *Ślady wpływów ukraińskich w historycznej antroponimii Ormian lwowskich (XVII-XVIII w.)*²³ analizowałem wpływy ukraińskie (ruskie) w nazewnictwie osobowym Ormian. Materiał antroponimiczny stanowiący podstawę opracowania pochodził z ekscerpji metryki katedry ormiańskiej we Lwowie (lata 1635-1732)²⁴.

Repertuar badanych imion obejmuje 17 antroponimów męskich (20 form podstawowych i derywowanych) oraz 8 żeńskich (10 form podstawowych i derywowanych).

W materiale zostały odnotowane następujące imiona męskie w formach: podstawowych – *Andrij; Bohdan; D(y)mytryy; Hołub; Hryhor(ij); Iwan; Marko; Pyłyp; Serhij; Stepan; Wasyl; derywowanych – Iwaszko; Juchno; Jurko; Miško/ Myszko; Nastas(y); Romasz/Romaś oraz Romaszko; Stec'ko; Zachno*. Poświadczono imiona żeńskie w formach: podstawowych – *Anastasija; Jefrosynija/ Jeprosynija; Jelena; Kateryna/Kataryna; Sofija; Warwara*; w formach derywowanych – *Nastka; Hala oraz Han(n)uszka; Halka/Halka*.

32 (proto)nazwiska o możliwej genezie ukraińskiej/ruskiej (w tym: hybrydy ormiańsko-ukraińskie) umieszczone zostały w słowniku, którego artykuły

²³ Ł. Trzeciak, *Ślady wpływów ukraińskich w historycznej antroponimii Ormian lwowskich (XVII-XVIII w.)*, „Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки”, 2 (100), 2023, s. 243-255.

²⁴ *Metryka katedry ormiańskiej we Lwowie za lata 1635-1732*, oprac. K. Stopka (część kipczačka), M. Ł. Majewski (część polska i łaćńska), Kraków 2020, *Pomniki Dziejowe Ormian Polskich*, 3.

hasłowe ułożone są w porządku alfabetycznym. Przedstawiono interferencje ukraińskie w zakresie fonetyki oraz morfologii.

Zdecydowaną większość stanowią antroponimy odapelatywne (24, to jest 75% ogółu), w tym utworzone od: nazw zawodów i pełnionych funkcji – *Barysznik; Farbir; Haftar; Krawec; Kuszniir; Malar; Pus(z)kar; Wata(c)h*; nazw cech fizycznych – *Dolhij; Hubal; Hubalewicz; Krywonos; Kulha*; nazw zwierząt – *Hołubowicz; Kohut; W(i)ep(e)r; Żerebec*; pozostałych apelatywów – *Czołowik; *Hrebenko; Łatyna; Łatynowicz; Werenko; Wsutkach; Z(o)łotenko*. Poświadczono nazwy osobowe pochodzące od imion (6 antroponimów, to jest 19% ogółu (proto)nazwisk): *Hryckiewicz; Serhi(j)ewicz; Steckiewicz; Stepanowicz(z); *Wasyl; Zachnowicz(z)* oraz hybrydy ormiańsko-ukraińskie (2, to jest 6% ogółu): *Derwaśkiewicz; Derwaśko*.

W analizowanym materiale dominują (proto)nazwiska niederywowane antroponimicznie (20, to jest 62,5% ogółu nazwisk): *Barysznik; Czołowik; Derwaśko; Dolhij; Farbir; Haftar; Hubal; Kohut; Krawec; Krywonos; Kulha; Kuszniir; Łatyna; Malar; Pus(z)kar; *Wasyl; Wata(c)h; W(i)ep(e)r; Wsutkach; Żerebec*. Pozostałe (12 (proto)nazwisk, to jest 37,5% ogółu) derywowano antroponimicznie za pomocą sufixów: *-owicz/-ewicz (-owycz/-ewycz)* – *Derwaśkiewicz; Hołubowicz; Hryckiewicz; Hubalewicz; Łatynowicz; Serhi(j)ewicz; Steckiewicz; Stepanowicz(z); Zachnowicz(z); -enko* – **Hrebenko; Werenko; Z(o)łotenko*.

W artykule (*Proto)nazwiska polskich Ormian na podstawie rzymskokatolickich ksiąg metrykalnych z Kresów Południowo-Wschodnich (XVII-XIX wiek). Wybrane zagadnienia*²⁵ podjąłem kwestię przydatności ekscerptów pochodzących z metryk rzymskokatolickich do badań nad antroponimią polskich Ormian.

Materiał badawczy pochodził z ekscerptji przechowywanych w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie ksiąg metrykalnych czterech parafii rzymskokatolickich z archidiecezji lwowskiej – Brzeżan (księga metrykalna chrztów dla całej parafii – wpisy z lat 1688-1773), Kołomyi (księga metrykalna urodzeń: 1865-1906 i zgonów: 1866-1902 rejestrowanych w parafii: wpisy z lat 1865-1906), Obertyna (księga metrykalna chrztów dla całej parafii – wpisy z lat 1762-1785, w tym z 1762-1777 wpisy wspólne, następnie dla Obertyna 1776-1785) i Żółkwi (trzy księgi metrykalne chrztów dla całej parafii – wpisy z lat 1632-1674, 1694-1725, 1761-1777 i 1780).

Zdefiniowane zostały kryteria włączania zebranych antroponimów do opracowania: poza przypadkami, gdy we wpisie zaznaczano etniczność danej osoby, uwzględniono także inne kryteria ormiańskości – konfesyjne (adnotacje o obywatelstwie ormiańskim) i antroponimiczne (postać imienia lub nazwiska używanego przez Ormian).

²⁵ Ł. Trzeciak, (*Proto)nazwiska polskich Ormian na podstawie rzymskokatolickich ksiąg metrykalnych z Kresów Południowo-Wschodnich (XVII-XIX wiek). Wybrane zagadnienia*, „Lehahayer”, 10, 2023, s. 135-150.

W opracowaniu zawarto 66 (proto)nazwisk ujętych w 60 hasłach słownikowych.

Najliczniejszą grupę tworzą nazwy osobowe pochodzące od imion (49, to jest około 74% ogółu): *Abgarowicz, Abrahamowicz, Agopsowicz, Aksentowicz, Aleksander, Azbej, Azbejowicz, Bedras, Bogdanowicz, Bohusiewicz, Denawokowicz/Tonowakowicz, Donikiewicz, Gregorowicz, Gurykiewicz, Hambur, Isak, Izaakowicz, Jakob, Janowicz, Kaj(e)tanowicz, Kalust, Karepetowicz, Koren, Krzysztofowicz, Lazarowicz, Łukaszewicz/Łukasiewicz, Manugiewicz, Manuk, Marczyński, Mikołajewicz, Muratowicz, O(c)hanowicz, Piramowicz, Sahak, Stefanowicz, Szymonowicz, Teodorowicz, Torosiewicz, Wartan, Wartanowicz, Zachariasiewicz, Zadurowicz/Zadorowicz, Zadygiewicz/Satykiewicz, Zerygiewicz/Zeregiewicz*.

Odnutowano antroponimy utworzone od: apelatywów (8 nazwisk, to jest 12% ogółu) – *Amirowicz, Czaban, Hajwasowicz, Hejwas, Horbas, Kopacz, Makowicz, Osadca*; nazw etnicznych (3 (proto)nazwiska, to jest 4,5% ogółu) – *Armen(us), Ormianin, Wołoszyn*; nazw miejscowych (2 nazwiska) – *Brodzki, Kosiński*; choronimów (2) – *Maramorosz/Marmorosz*; nazwy mieszkańca (1) – *Romaszkan*; heortonimu (1) – *Kreczonowicz*.

W analizowanym materiale dominują (proto)nazwiska derywowane za pomocą sufiksu *-owicz/-ewicz* (41 antroponimów, około 62% ogółu): *Abgarowicz, Abrahamowicz, Agopsowicz, Aksentowicz, Amirowicz, Azbejowicz, Bogdanowicz, Bohusiewicz, Denawokowicz/Tonowakowicz, Donikiewicz, Gregorowicz, Gurykiewicz, Hajwasowicz, Izaakowicz, Janowicz, Kaj(e)tanowicz, Karepetowicz, Kreczonowicz, Krzysztofowicz, Lazarowicz, Łukaszewicz/Łukasiewicz, Makowicz, Manugiewicz, Mikołajewicz, Muratowicz, O(c)hanowicz, Piramowicz, Stefanowicz, Szymonowicz, Teodorowicz, Torosiewicz, Wartanowicz, Zachariasiewicz, Zadurowicz/Zadorowicz, Zadygiewicz/Satykiewicz, Zerygiewicz/Zeregiewicz*. Za pomocą: *-ski* utworzono 3 antroponimy – *Brodzki, Kosiński, Marczyński*; inne (1 nazwisko) – *Horbas*.

W opracowaniu uwzględniono 21 (proto)nazwisk (około 32% ogółu) niederywowanych w planie antroponimicznym: *Aleksander, Armen(us), Azbej, Bedras, Czaban, Hambur, Hejwas, Isak, Jakob, Kalust, Kopacz, Koren, Manuk, Maramorosz/Marmorosz, Ormianin, Osadca, Romaszkan, Sahak, Wartan, Wołoszyn*.

Tematyka podjęta w artykule *Współczesne polskie nazwiska patronimiczne (z sufiksami -icz, -owicz/-ewicz) pochodzenia ormiańskiego*²⁶ jest kontynuowana w pracy *Ormiańskie imiona i ich wybrane derywaty jako podstawy współczesnych nazwisk polskich*²⁷.

²⁶ Idem, *Współczesne polskie nazwiska patronimiczne*.

²⁷ Idem, *Ormiańskie imiona i ich wybrane derywaty jako podstawy współczesnych nazwisk polskich*, w: *Onomastyka kulturowa*, red. D. Lech-Kirstein, A. Tabisz, Opole 2024, s. 119-130.

Przedmiotem analiz są tu imiona ormiańskie (w tym zarmenizowane antroponimy pochodzenia: asyryjskiego, egipskiego, greckiego, grecko-łacińskiego, hebrajskiego, hebrajsko-greckiego, łacińsko-grecko-asyryjskiego, perskiego, persko-tureckiego) oraz ich wybrane derywaty, które stanowią podstawę niektórych współczesnych polskich nazwisk (zasób i formy notowane w *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych*²⁸). Uwzględniłem nazwiska niederywowane antroponimicznie (formalnie równe imionom), a także te utworzone w wyniku konwersji i derywacji sufiksalnej (prócz sufiksów patronimicznych analizowanych we wcześniejszym opracowaniu: *-icz*, *-owicz/-ewicz*).

W słowniku zostały umieszczone 53 antroponimy (41 haseł ułożonych w porządku alfabetycznym). Przy poszczególnych nazwiskach wskazano, czy były one notowane w źródłach historycznych (co pozwala określić chronologię pojawiania się nazw osobowych będących przedmiotem opracowania); podana została liczba współczesnych nosicieli nazwisk oraz ich rozmieszczenie geograficzne.

W pracy zawarto 23 nazwiska niederywowane antroponimicznie (formalnie równe imionom): *Ariew*, *Awedyk/Owedyk*, *Bedrosz*, *Bołoz/Bolosz*, *Chociatur*, *Choren*, *Donig*, *Dyrdat*, *Kirkor*, *Michtar*, *Minas/Minasz*, *Sahak*, *Sarkis/Sarkos/Serkes/Serkies/Serkis/Serkisz*, *Toros*, *Wachan*.

W wyniku konwersji utworzono 5 antroponimów: *Abgaro*, *Karapyta/Karapata*, *Manuga*, *Oksinta*.

Drogą derywacji sufiksalnej powstało 25 antroponimów. Nazwiska tworzą za pomocą następujących formantów dodanych do podstawy odimiennej: *-uk* (5 nazwisk) – *Aksentiuk/Aksientiuk/Oksentiuk/Oksientiuk*, *Aramiuk*; *-ski/-(-ew)ski/-(-ow)ski* (5 antroponimów) – *Aramowski*, *Aramski*, *Oksentowski*, *Piramowski*, *Toroszewski*; *-ow/-ów* (4 nazwiska) – *Awaków*, *Kirkorow*, *Martirosow*, *Sarkisow*; *-ik/-(-cz)yk* (3 antroponimy) – *Aramczyk*, *Aramik*, *Toroszczyk*; *-ak/-(-owi)ak* (2 nazwiska) – *Derhartuniak*, *Tonikowiak*; *-ek* (2 antroponimy) – *Ochanek*, *Torosek*; *-ka* – *Ohanka*; *-ko* – *Bołoszko*; *-us* – *Aramus*; *-ycz* – *Oksintycz*.

Uwzględniono uwagi na temat polonizacji podstaw ormiańskich, to jest ich fonetyczno-graficznych adaptacji. Określono również chronologię pojawiania się nazw osobowych będących przedmiotem opracowania oraz ich rozmieszczenie geograficzne.

Pełniejsza analiza stratygrafii nazwisk polskich Ormian byłaby możliwa w przypadku uwzględnienia między innymi nazw osobowych zawartych we wcześniejszym opracowaniu autora dotyczącym współczesnej antroponimii²⁹.

²⁸ K. Rymut, *Słownik nazwisk*.

²⁹ Ł. Trzeciak, *Współczesne polskie nazwiska patronimiczne*.

Bibliografia

Barącz S., *Żywoty sławnych Ormian w Polsce*, Lwów 1856

Barącz S., *Rys dziejów ormiańskich*, Tarnopol 1869

Buczyński M., *Interferencje językowe na przykładzie asymilacji nazw osobowych Ormian zamojskich w XVII wieku*, w: *Interferencje językowe na różnych obszarach Słowiańszczyzny. [Księga referatów ogólnopolskiej konferencji naukowej w Lublinie, Chełmie i Zamościu, 22-25 września 1987 roku]*, red. S. Warchoł, Lublin 1989, s. 69-86, *Rozprawy Slawistyczne*, 4

Buczyński M., *Patronimika ormiańska w XVII-wiecznym Zamościu*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Linguistica”, 27, 1993, s. 23-30, <https://doi.org/10.18778/0208-6077.27.04>

Buczyński M., *Zapożyczenia ormiańskie w języku polskim*, w: *Studia z dziejów kontaktów polsko-ormiańskich*, red. M. Zakrzewska-Dubasowa, Lublin 1983, s. 118-128

Dachkévytch Y. R., Tryjarski E., „*La Chronique de Pologne*” – un monument arméno-kiptchak de la première moitié du XVIe siècle, „*Rocznik Orientalistyczny*”, 42, 1981, 1, s. 5-21

[Daszkewycz J. R.] Дашкевич Я. Р., *Армяно-кыпчакские долговые обязательства из Эдирне (1609 г.) и Львова (1615 г.)*, „*Rocznik Orientalistyczny*”, 37, 1974, 1, s. 47-60

[Daszkewycz J. R.] Дашкевич Я. Р., *Армяно-кыпчакское завещание из Львова 1617 г. и современный ему польский перевод*, „*Rocznik Orientalistyczny*”, 36, 1974, 2, s. 119-131

[Daszkewycz J. R.] Дашкевич Я. Р., *Древнейший армяно-кыпчакский документ из львовских коллекций (1583 г.) и изучение билингв предбрачных договоров львовских армян*, „*Rocznik Orientalistyczny*”, 37, 1975, 2, s. 33-47

[Daszkewycz J. R.] Дашкевич Я. Р., *Три армяно-кыпчакских записи львовского армянского духовного суда 1625 г.*, „*Rocznik Orientalistyczny*”, 41, 1979, 1, s. 57-75

[Daszkewycz J. R.] Дашкевич Я. Р., Трыярски Э., *Армяно-кыпчакские денежные документы из Львова (конец XV в. – 1657 г.)*, „*Rocznik Orientalistyczny*”, 40, 1978, 1, s. 49-65

[Daszkewycz J. R.] Дашкевич Я. Р., Трыярски Э., *Договор Н. Торосовича с львовскими и каменецами армянами 1627 г. как памятник армяно-кыпчакского языка*, „*Rocznik Orientalistyczny*”, 33, 1969, 1, s. 77-92

[Daszkewycz J. R.] Дашкевич Я. Р., Трыярски Э., *Пять армяно-кыпчакских документов из львовских коллекций (1599-1669 г.)*, „*Rocznik Orientalistyczny*”, 39, 1977, 1, s. 86-122

Документы на половецком языке XVI в. (Судебные акты Каменеца-подольской армянской общины), transkrypcja, przekład, wprowadzenie, słowo wstępne, komentarze gramatyczne i słownik T. И. Грунин, red. E. В. Севортян, artykuł wstępny Я. Р. Дашкевич, Москва 1967

Hanusz J., *Einige slavische Namen armenischer und türkischer Herkunft*, „*Archiv für Slavische Philologie*”, 9, 1886, s. 472-477

Hanusz J., *O języku Ormian polskich*, 1, *Wyrazy zebrane w Kutach nad Czeremoszem*, „*Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności*”, 11, 1886, s. 350(368)-481

- Hanusz J., *O nazwiskach Ormian polskich*, „Muzeum”, 10, 1886, s. 565-573
- Jasachy gminy Ormian lwowskich za lata 1598-1638 w języku ormiańsko-kipczackim*, oprac. K. Stopka, Kraków 2020, *Pomniki Dziejowe Ormian Polskich*, 2
- Łoziński W., *Złotnictwo lwowskie*, wyd. 2 przejr. i bardzo znacznie pomnoż., Lwów 1912, *Biblioteka Lwowska (Lwów)*, 15-17
- Metryka katedry ormiańskiej we Lwowie za lata 1635-1732*, oprac. K. Stopka (część kipczacka), M. Ł. Majewski (część polska i łacińska), Kraków 2020, *Pomniki Dziejowe Ormian Polskich*, 3
- Pisowicz A., *Nazwy osobowe Ormian. Próba objaśnienia*, w: *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*, 7, *Suplement. Rozwiązanie licznych zagadek staropolskiej antroponimii*, red. A. Cieślíkowa, Kraków 2002, s. 31-41
- Rymut K., *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, 1-10, Kraków 1992-1994
- Słuszkiewicz E., *Orm. Minasowicz || Minasiewicz itp.*, „Język Polski”, 36, 1956, 1, s. 42-44
- Słownik staropolskich nazw osobowych*, 1-7, red. W. Taszycki, M. Malec, Wrocław 1965-1987
- Stachowski S., *Polonizacja języka ormiańsko-kipczackiego*, „LingVaria”, 2 (10), 2010, s. 213-227, [on-line:] <https://lingvaria.polonistyka.uj.edu.pl/documents/5768825/17739798-4d9a-4742-8d14-1d5ff42c9daa>
- Tryjarski E., *A Fragment of an Unknown Armeno-Kipchak Text from Polish Collections*, „Rocznik Orientalistyczny”, 38, 1976, s. 291-297
- Trzeciak Ł., *Ormiańskie imiona i ich wybrane derywaty jako podstawy współczesnych nazwisk polskich*, w: *Onomastyka kulturowa*, red. D. Lech-Kirstein, A. Tabisz, Opole 2024, s. 119-130
- Trzeciak Ł., *(Proto)nazwiska polskich Ormian na podstawie rzymskokatolickich ksiąg metrykalnych z Kresów Południowo-Wschodnich (XVII-XIX wiek). Wybrane zagadnienia*, „Lehahayer”, 10, 2023, s. 135-150, <https://doi.org/10.12797/LH.10.2023.10.05>
- Trzeciak Ł., *Słowiańskie (proto)nazwiska Ormian lwowskich z XVI-XVII wieku*, „Słowo. Studia Językoznawcze”, 13, 2022, s. 78-98, <https://doi.org/10.15584/slowo.2022.13.6>
- Trzeciak Ł., *Ślady wpływów ukraińskich w historycznej antroponimii Ormian lwowskich (XVII-XVIII w.)*, „Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки”, 2 (100), 2023, s. 243-255, [https://doi.org/10.35433/philology.2\(100\).2023.243-255](https://doi.org/10.35433/philology.2(100).2023.243-255)
- Trzeciak Ł., *Współczesne polskie nazwiska patronimiczne (z sufiksami -icz, -owicz/-ewicz) pochodzenia ormiańskiego*, „Roczniki Humanistyczne”, 59, 2021, 6, s. 155-170, <https://doi.org/10.18290/rh21696-9>

Łukasz Trzeciak, *Studies on Armenian Anthroponyms in Poland*

Abstract, The history of studies on Armenian anthroponyms in Poland dates back to the mid 1880s, when the works of Jan Hanusz (1858-1887), one of the precursors of Polish onomastics, were published. Subsequent linguists conducting this research in the 20th and 21st centuries include: Eugeniusz Słuszkiewicz (1901-1991), Mieczysław Buczyński (1936-1992), Andrzej Pisowicz (born 1940), Stanisław Stachowski (1930-2021), Łukasz Trzeciak (born 1984). The article presents selected works of Polish researchers devoted to the personal onomastics of Polish Armenians.

Keywords: anthroponyms, names, surnames, Armenians in Poland

Լուկաշ Տշէչակ, *Լեհաստանում Հայկական Անթրոպոնիմիկային Նվիրված Հետազոտությունները*

Համառոտագիր, Լեհաստանում հայկական անթրոպոնիմիկայի հետազոտությանների պատմությունը սկիզբ է առնում 80-ականների կեսերից, երբ լույս են տեսել լեհական օնոմաստիկայի նախահայր ՝ Յան Հանուշի (1858-1887) աշխատությունները: Հետագայում այդ հետազոտությունները շարունակել են 20-րդ և 21-րդ դարերի լեզվաբաններ ՝ Էուգենիուշ Սլուշկիևիչը (1901-1991), Միեչիսլավ Բուչինսկին (1936-1992), Անդժեյ Պիսովիչը (ծնված 1940 թ.), Ստանիսլավ Ստախովսկին (1930-2021), Լուկաշ Տշէչակը (ծնվ. 1984): Սույն հոդվածում ներկայացված են լեհ հետազոտողների ընտրված աշխատությունները՝ նվիրված լեհահայերի անձնանուններին:

Բանալի բառեր. Անթրոպոնիմիկա, անուններ, ազգանուններ, լեհահայեր: